نقش پیشکسوتان در تداوم فرهنگی

ایمان دهاقین
دبیر آیین نکوداشت چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی

در لغت‌نامه یکی از معانی واژه فرهنگ، مظهر قنات است؛ مکانی که آب از دل زمین ظاهر شده و گوهر آن از قوه به فعل تبدیل می‌شود. یکی از مشتقات واژه فرهنگ نیز فرهیختن است و انسان فرهیخته کسی است که گوهر وجودش از قوه به فعل تبدیل شده است. مفاخر و پیشکسوتان میراث فرهنگی ایران، فرهیختگانی هستند که ایران را به جا آورده و همچون واژه‌ها در غزلیات حافظ، در فرهنگ ایران خوش نشسته‌اند و نقش بارزی در اعتمادسازی به فرهنگ ایرانی داشته‌اند.

میراث فرهنگی این سرزمین، همواره مرهون فرهیختگانی است که عمر و علمشان را وقف حفاظت و صیانت از آن کرده‌اند. کسانی که خود را در مسیر فرهنگ ایرانی قرار داده و می‌توان میراث فرهنگی را در ادامه وجود آنها یافت و انتزاع بین این دو، صعب و دشوار است، به نحوی که این مفاخر، شخصیتِ شخصِ خود را از میراث فرهنگی این سرزمین وام گرفته و میراث فرهنگی هم به واسطه شخصیت آنها، معرفی و حفاظت شده است. تحقق این موضوع، امر خطیری است که تنها موکول به شناخت ایران از وجوه معرفتی است و به هر میزان که این معرفت، رفیع‌تر شود، حجاب‌ها از پس پرده برداشته شده و تصویری شفاف و بی‌زنگار، از آینه فرهنگ را در نظر پدیدار خواهد کرد.

تعلق خاطر مفاخر میراث فرهنگی به فرهنگ ایران نه از روی تعصب بلکه به واسطه عطشِ ناشی از شناخت آنها از فرهنگ این سرزمین است و این شناخت منجر به عشقی شده که از دل آنها برخاسته است. نسل فاخرِ کم‌توقع که مرزهای فرهنگی را نگاهبانی کرده و نه برای احراز پایه یا رتبه در کار، بلکه با زهد و سلوک، آثاری ماندگار را از خود به یادگار گذاشته‌اند. ارزش وجود چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی، کم از ارزش وجود مسجد امام خمینی (ره) یا شیخ لطف‌الله اصفهان ندارد، با این تفاوت که زیبایی در این آثار برای هر رهگذری مشهود است و هنر معماری آنها، چشم هر کمال‌گرایی را نوازش می‌دهد، اما فرهیختگانی همچون مرحوم دکتر باقر آیت‌الله‌زاده شیرازی را باید با چشم دل دید. این فرهیختگان، عشق خود را که خدمت به فرهنگ و میراث این سرزمین است، یافته‌اند و همچون پروانه به گرد شمع می‌چرخند و بی‌ادعا، خبری نیز از آنها باز نمی‌آید. همچون معماران ایرانی که غالبا گمنام بودند و اگر معدود نامی از آنان در بنایی یافت می‌شد، با صفتی متواضعانه همراه بود و چه لطیف در مسجد شیخ لطف‌الله، معمار خود را معرفی کرده: «عملِ فقیرِ حقیرِ محتاج به رحمت خدا!» به‌راستی که این مفاخر، رسالت اصلی میراث فرهنگی که انتقال معانی است را به‌درستی درک کردند و وجود خود را در ادامه همین سنت‌ها قرار دادند.

در نظام دارایی هر جامعه، نیروی انسانی از بالاترین جایگاه برخوردار است که ارزش آن با هیچ متغیری قابل اندازه‌گیری نیست. جوامعی موفق خواهند بود که این سرمایه را پاس داشته‌اند و تمایز جوامع بر این مبنا تعیین خواهد شد. اگر صحبت از غنای میراث فرهنگی این سرزمین می‌شود، در ورای کالبد آثار از حیث زیبایی‌شناسی و تاریخی، نخبگان فرهنگی و بزرگان این حوزه به‌عنوان بازیگران اصلی و صاحبان خانه، نقش کلیدی در تمدن‌سازی این جریان ایفا می‌کنند و به تعبیری نخبگان و مفاخر فرهنگی به میراث فرهنگی معنا می‌دهند.

مفاخر فرهنگی دارایی‌های ممتاز و منحصر به فرد و غیرقابل تکرار هستند و نقطه عطفی برای هر عصر به حساب می‌آیند، چراکه تاکنون جریان‌های سیاسی، اقتصادی و امثالهم از بین رفته اما عناصر فرهنگی، بازتولید و نسل به نسل منتقل شده است.

یکی از ارکان اصلی توسعه پایدار نیز تعادل درون‌نسلی و بین‌نسلی است و پیشکسوتان نقش اساسی در گذر فرهنگی و انتقال معانی در راستای ساخت فرهنگی جامعه ایفا می‌کنند و برگزاری نکوداشت چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی ایران نه صرف برگزاری یک مراسم، بلکه راهبردی برای محافظت از این سرمایه نمادین است تا با معرفی این نسل فاخر، گفتمان‌سازی با موضوع میراث فرهنگی در سطح جامعه حاصل شود.

در این راستا معرفی ۳۰ چهره ماندگار میراث فرهنگی در سه دوره اخیر، یک اختتام نیست بلکه شروعی است برای ایجاد یک جریان فرهنگی در جامعه و شایسته است این مفاخر به مثابه یک الگو نقش کلیدی برای ارتباط بین نسلی در راستای تربیت نسل جوان به عنوان کسانی که نسبت به این سرزمین اهلیت دارند، ایفا کنند و تجلیل از پیشکسوتان میراث فرهنگی ضمن منزلت‌بخشیدن به این حوزه، نقش اساسی در آگاهی‌بخشی و به تبع آن فرهنگ‌سازی جامعه دارد.

در این راه، با این باور که تمامی کنشگران و پیشکسوتان نام‌آور این عرصه، مایه فخر و مباهاتِ فرهنگ کشورند، چهارمین آیین نکوداشت چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی ایران در روز سه‌شنبه چهارم شهریورماه ۱۴۰۴ در تهران برگزار شد. نخستین دوره چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی کشور در تیرماه سال ۱۴۰۱ برگزار شد و از ۱۲ استاد و پیشکسوت این حوزه به پاس یک عمر خدمت برای پاسداری از فرهنگ ایران‌زمین تجلیل به عمل آمد؛ محمدرضا اولیاء، عبدالله جبل‌عاملی، حمیده چوبک، علی‌اکبر سعیدی، محمدحسن سمسار، محمدرحیم صراف، زنده‌یاد باقر آیت‌الله‌زاده شیرازی، فائق توحیدی، رجبعلی لباف خانیکی، مهدی مجابی، محمدحسن محب‌علی و محمد میرشکرایی ۱۲ پیشکسوتی بودند که در نخستین دوره این آیین مورد تجلیل قرار گرفتند.

خردادماه سال ۱۴۰۲ دومین دوره این رویداد فاخر برگزار شد و از ۱۰ چهره برجسته میراث فرهنگی کشور تجلیل شد و زنده‌یاد یعقوب دانش‌دوست، زهره بزرگمهری، سیدمنصور سیدسجادی، اسکندر مختاری طالقانی، جلیل گلشن بافقی، هایده لاله، سیدمحمود طالقانی، رسول وطن‌دوست، عبدالحسین وکیلی‌فرد و عبدالرحمان وهاب‌زاده به عنوان چهره‌های ماندگار این دوره معرفی شدند.

در آخرین روز از خردادماه ۱۴۰۳ سومین دوره چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی کشور برگزار شد و هشت استاد و پیشکسوت این حوزه به نام‌های زنده‌یاد صادق ملک شهمیرزادی، عبدالمجید ارفعی، احمد جلالی، فخری دانش‌پورپرور، مهدی رهبر، محمدمنصور فلامکی، احمد منتظر و بهروز وجدانی تقدیر شدند.

نخستین دوره چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی

دومین دوره چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی

سومین دوره چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی

در ادامه برخی از چهره‌های برجسته فرهنگی درباره نکوداشت چهره‌های ماندگار یادداشتی کوتاه منتشر کردند. این یادداشت‌ها نشان می‌دهد که میراث فرهنگی تنها مجموعه‌ای از آثار و بناهای تاریخی نیست، بلکه پیوندی زنده با هویت ملی و حافظه جمعی مردم ایران دارد.

سیدمحمد بهشتی

تجلیل از خادمان میراث‌فرهنگی اقدام پسندیده‌ای است که باید به طور حتم این‌گونه فعالیت‌ها تداوم یابد. خوشبختانه در دوران وزارت مهندس ضرغامی شاهد این بودیم که نشست‌هایی با پیشکسوتان حوزه میراث فرهنگی برگزار شده و نظرات آنها به‌خوبی شنیده شده است. نفس این کار، ارزشمند است و به نظرم کار قشنگی است. افرادی که در این جلسات دعوت می‌شوند مفاخر و پیشکسوتانی هستند که از روی احساس مسئولیت و از روی دلسوزی و برای دفاع از کیان میراث فرهنگی صحبت می‌کنند و به دنبال موقعیت دیگری نیستند. بنابراین حرف‌های آنها دلسوزانه است و توصیه می‌کنم بیش از پیش مورد توجه قرار گیرد.

علیرضا ایزدی

پایان بهار، آغاز بهار معرفت بود که در عصر نسیان و فراموشی بر خوان پرنعمت و پربرکت فرهنگ ایران‌زمین به نیت بی‌ریای نیک‌کردار و نیک‌گفتار و نیک‌پندارانی چون وزیر آزاداندیش میراث فرهنگی کشور و معاون نیک‌اندیش ایشان لختی بنشینیم و از قصه دل بشنویم و از حقانیت فرهنگ و اندیشه‌های ناب تا ریشه و دلیل مانایی این کهن‌دیار اهورایی بگوییم.

ایرانیان از دیرباز به مدد فرهنگ والای خویش برای جهانیان پیام‌آور صلح و دوستی، عمران و آبادانی، عشق و دانایی بوده‌اند و آنچه این آقایی و بزرگی را رقم زده است، بی‌شک مفاخر و مشاهیری هستند که در دامان مادری بی‌بدیل، مهربان و بزرگ به نام ایران پرورش یافته‌اند و موجبات قوام و دوام این دیار را رقم زده‌اند. به پاس حرمت و حریم پاک آنها و به رسم پسندیده‌ای که دین و آیین الهی به ایرانیان آموخت در این بزم عشق از هشت ستاره گنبد آبی آسمان ایران تجلیل شد که به ایران عزت داده‌اند و ایران به آنها حکمت و نعمت.

در این روزگار غریب که اخلاق قربانی و آدمیان پله‌های پلکان صعود دیگران هستند، بیایید ما هم به رسم پیشینیان خویش پاسدار فرهنگ این سرزمین اهورایی باشیم و قدر اندیشه، ارزش آدمیان و حرمت آموختن را بدانیم. در این هیاهوی بی‌اخلاقی‌ها، بیایید ما هم آیین سپاس از اندیشه پاک آقای دکتر دارابی و حمایت دریایی مهندس ضرغامی را به جا آوریم، لختی بیندیشیم که بذری که به فکر ناب آنها در سینه خشکیده میراث کشور کاشته شد و امروز نهالی و شاید درخت پرثمری است که می‌تواند پاسدار حرمت ریشه‌ها، روشنگر مسیر آیندگان و بیدارگر فضایل فراموش‌شده اخلاقی همچون قدرشناسی و ارج‌نهادن به ارزش‌های فرهنگی و پیشکسوتان این عرصه باشد. ضرغامی فارغ از هیاهوی سیاسی قریب به سه سال سکاندار حوزه پرتلاطمی بود که به مدد بودنش به آرامشی رسید که برای ایران باافتخار سرود سربلندی سر دهد و در کنارش نیکانی چون علی دارابی که نامی آشنا در حوزه فرهنگ و علوم جامعه‌شناسی و سیاست ایران‌زمین است جانانه به این دریای پرتلاطم زدند تا در مسیر فرهنگ‌سازی و بالندگی این وزارت نوپا گام‌های بلندی بردارد.

به‌خوبی می‌دانیم عرصه فرهنگ عرصه سوزانی است که به نام‌ها و قامت‌ها رحم نمی‌کند و برای سیاست‌مداران هرگز جذابیتی نداشته، اما این جدال در ترازوی انصاف، جدال پیروزمندانه‌ای برای آنان بود. تنها نگاهی به قاب‌های به جا مانده و لبخندهای به تصویر کشیده‌شده از چهره‌های ستارگان این سرزمین کهن می‌تواند اثبات مانایی این اندیشه ناب باشد. آری، راز ماندگاری اندیشه خدایی و رفتار انسانی است. چه اشک‌ها و چه لبخندهایی که در قاب جانمان نقش گرفت و مکمل این سماع نوای سراج بود و شعر ساعد که جان را جلا داد. دست مریزاد!

بیژن مقدم

تجلیل از چهره‌های ماندگار میراث فرهنگی ایران، تجلیل از فرهیختگی، عشق و هنر است. این اقدام از آن جهت دارای اهمیت و ارزش است که بدانیم برخلاف بعضی از روش‌ها و منش‌ها که نسبت به گذشتگان بی‌اعتنا هستند و بی‌توجهی را ترویج می‌کنند، کسانی هستند که به سرمایه‌های معنوی کشور که در گذشته و سالیان دور و حتی هم‌اکنون منشأ اثر فرهنگی هستند، توجهی درخور دارند. این اقدام طی سه سال گذشته توسط وزارت میراث فرهنگی انجام شده و امسال شاهد سومین دوره آن بودیم. تا امروز ۳۰ نفر از مفاخر میراث فرهنگی کشور به عنوان چهره‌های ماندگار میراث معرفی شده‌اند. در دوره اول ۱۰ نفر در دور دوم ۱۲شخصیت و در دوره سوم هشت نفر به عنوان چهره‌های ماندگار این حوزه معرفی شدند. اینها سرمایه‌های کشور هستند که باید به آنها توجه کرد. بعضی از آنها امروز در میان ما نیستند. باید قدردان آنان باشیم. باید تلاش‌های این افراد را پاس بداریم زیرا آنها عاشق فرهنگ و میراث و تاریخ این کشورند. از جوانی عمر خود را صرف کارهایی کردند که چه بسا هیچ منفعت مادی برایشان نداشته و جز «عشق»؛ هیچ انگیزه‌ای نمی‌توانسته آنان را به این وادی بکشاند.

وزارت میراث فرهنگی باید به خود ببالد به خاطر چنین داشته‌ها و اقدامات بزرگی. هرچند برای مسئولان این وزارتخانه، این اقدام اولین‌بار نبود که انجام می‌شد. آنها در زمان مدیریت صداوسیما همین مسیر را طی کردند. نه برای صداوسیما، بلکه برای تمام کشور.

باید بدانیم چه زحماتی را در سال‌های گذشته که تکنولوژی به مراتب کمتر از امروز بوده، تحمل کرده‌اند. رنج سفرهای مکرر، گرما، سرما، همه اینها را به جان خریده‌اند تا بتوانند به ما و نسل‌های آینده نشان بدهند که این مرز و بوم دارای چه اصالتی است و چه گنجینه‌های باارزشی را در دل این خاک جا داده است.

جدول ۵۱۳۲ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- سخن یاوه و بیهوده- گلی زینتی و درشت- خسیس ۲- آهنگ بیان- دنباله- مار افسانه‌ای ۳- بزرگ‌ترین واحد تقسیمات کشوری- خردمند- خرگوش عرب ۴- ورزش توپ و راکت- رنگ- شکاف- مردن از غصه ۵- پنهان‌کردن- سرپیچی‌کردن ۶- الفبای موسیقی- درخت کریسمس- قرار داده‌شده- زمره، گروه ۷- کنایه از کسی که آماده سفر و رفتن است- بسندگی ۸- به جا آوردن- شگفت‌زده- طولانی‌ترین رود فرانسه ۹- جنگ‌افزاری شبیه شمشیر- چند تن مسیحی که از ستم کافران به غاری پناه بردند ۱۰- قطب مثبت- آلیاژی از مس و نیکل- انبرک جراحی- نفس خسته ۱۱- بدزبانی- دعا به درگاه خدا ۱۲- ترمز چارپا- نوعی خواهر و برادر- شکار- روادید ۱۳- از روستاهای طبیعت‌گردی تهران- زبان عربی- مورد تنفر ۱۴- دانه خوراکی غنی از پروتئین- وضعیت روحی- قوم زردپوست جنوب شرق آسیا ۱۵- کتاب هندو- از صنایع دستی قزوین- قهرمان داستان ایلیاد

عمودی:

۱- ژله با آن سفت می‌شود- فیلمی ساخته داریوش مهرجویی با بازی علی نصیریان ۲- بهتر- جنبیدن پی‌درپی- شاهدان ۳- علم وراثت- غرور- پدران ۴- خودبزرگ‌پنداری- پول خرد گرجستان ۵- لوازم منزل- به دور زمین می‌چرخد- اشاره به دور- اصل هر چیز ۶- نام ترکی- ناگزیر- مدافع موکل ۷- گازی رادیواکتیو- کفش ورزشی- تابه نان‌پزی ۸- پندار- خلاصه و نتیجه- مالک ۹- گروگذاشتن- مقابل تحسین- استانی در شمال عراق ۱۰- ابزار مکانیک- نوعی قلم رسم- نفرت و بیزاری ۱۱- لنگه بار- درختی با برگ‌های پنجه‌ای- عمارت، سازه- مربوط به عموم ملت ۱۲- نیم‌تنه زنانه- مجموعه‌ای از اشیای هم‌خانواده ۱۳- فاقد شفافیت- خستگی‌ناپذیر- عاشق و دلبسته ۱۴- معادل فارسی تیتر- پوشش- نابودی ۱۵- مدت زمانی که کسی در محلی مشغول به کار بوده است- آرایش‌شده

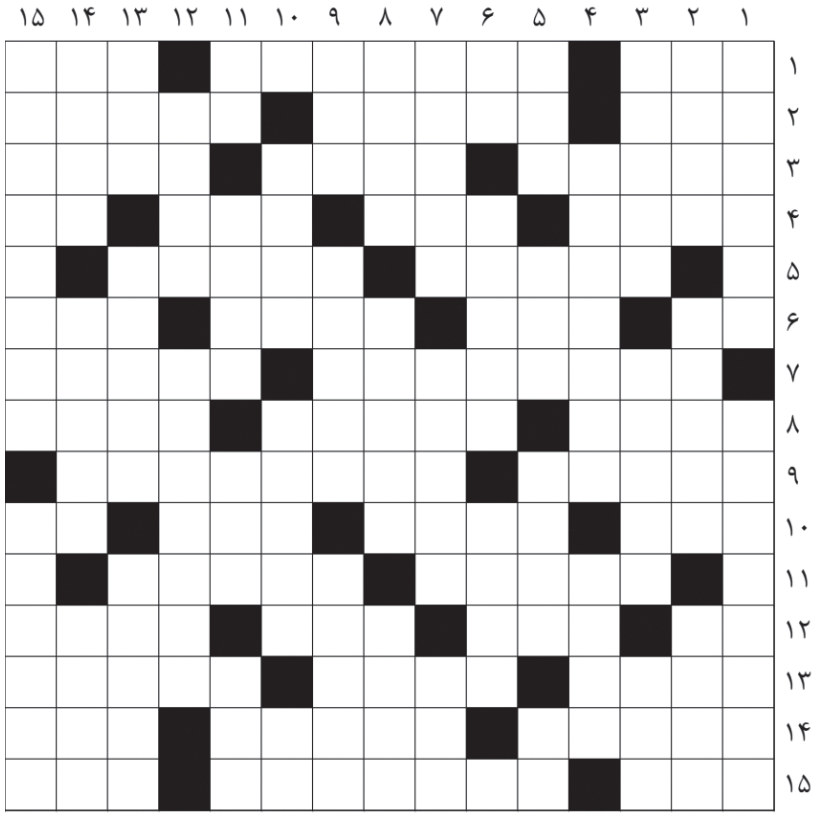

حل سودوکو ۴۱۲۷

۷	۶	۲	۱	۸	۹	۳	۵	۴
۱	۴	۳	۶	۲	۵	۷	۸	۹
۵	۹	۸	۳	۴	۷	۲	۱	۶
۴	۵	۹	۲	۱	۶	۸	۳	۷
۳	۷	۱	۸	۹	۴	۶	۲	۵
۸	۲	۶	۵	۷	۳	۹	۴	۱
۹	۱	۵	۷	۳	۲	۴	۶	۸
۶	۳	۴	۹	۵	۸	۱	۷	۲
۲	۸	۷	۴	۶	۱	۵	۹	۳

۸	۳	۴	۲	۱	۵	۹	۶	۷
۵	۷	۲	۹	۶	۳	۸	۴	۱
۱	۶	۹	۴	۷	۸	۳	۲	۵
۳	۲	۱	۷	۹	۶	۴	۵	۸
۷	۵	۶	۸	۲	۴	۱	۹	۳
۴	۹	۸	۵	۳	۱	۶	۷	۲
۲	۸	۳	۶	۵	۹	۷	۱	۴
۹	۱	۷	۳	۴	۲	۵	۸	۶
۶	۴	۵	۱	۸	۷	۲	۳	۹

حل جدول ۵۱۳۱

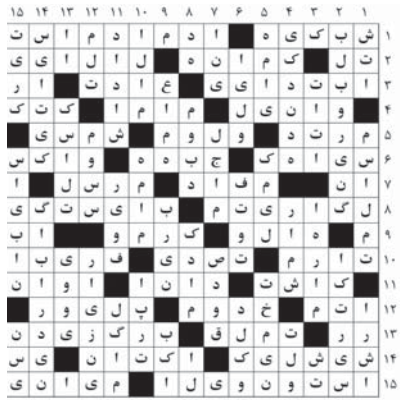

سودوکو سخت ۴۱۲۸

زمان پیشنهادی: ۴۰ دقیقه

قانون‌های حل جدول سودوکو

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

				۳	۵	۷		
	۷	۴		۸				
	۲	۵			۱			
	۴	۲	۵					
		۶				۳		
					۹	۱	۴	
			۸			۲	۵	
				۱		۹	۶	
		۱	۳	۵				

سودوکو ساده ۴۱۲۸

زمان پیشنهادی: ۲۰ دقیقه

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

۸	۳		۱	۴		۹	۲	
					۹	۱	۳	
		۷	۳					
۱	۶			۳	۸	۷	۵	
۴								۱
	۷	۸	۵	۶			۹	۴
					۴	۸		
	۸	۵	۹					
	۴	۲		۷	۶		۱	۹